

SYLABUS
dotyczy cykli kształcenia: 2021-2023, 2022-2024

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PRZEDMIOCIE/ MODULE

Nazwa przedmiotu/ modułu	DIAGNOZA I TERAPIA DYSLALII
Nazwa jednostki realizującej kierunek studiów podyplomowych	Kolegium Nauk Humanistycznych Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa
Nazwa jednostki realizującej przedmiot/ moduł	Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa
Nazwa studiów podyplomowych	Logopedia
Poziom kształcenia	studia podyplomowe
Semestr studiów/ kursu	rok I, semestr 2
Rodzaj przedmiotu	obowiązkowy
Język kształcenia	polski
Koordinator	dr hab. Agnieszka Myszka, prof. UR
Imię i nazwisko osoby prowadzącej	dr hab. Agnieszka Myszka, prof. UR mgr Agnieszka Szlęzak mgr Katarzyna Żuraw

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Wykł.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Praktyki	Inne (jakie?)	Liczba pkt ECTS
12	20							3

1.2. Sposób realizacji zajęć

zajęcia w formie tradycyjnej

zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość

1.3. Forma zaliczenia przedmiotu/ modułu (z toku)

Wykład: zaliczenie bez oceny + egzamin

Ćwiczenia: zaliczenie z oceną

2. WYMAGANIA WSTĘPNE

Brak wymagań wstępnych; przedmiot prowadzony od poziomu zerowego

**3. CELE, EFEKTY UCZENIA SIĘ, TREŚCI PROGRAMOWE I STOSOWANE METODY
DYDAKTYCZNE**

3.1. Cele przedmiotu/ modułu

C1	zdobycie przez słuchaczy wiadomości na temat przyczyn powstawania wad wymowy, rodzajów tych wad, klasyfikacji, sposobów badania mowy i diagnozowania
C2	dostarczenie słuchaczom wiedzy na temat metod terapii wad wymowy;
C3	wykształcenie umiejętności rozpoznawania wad wymowy i terapii tych wad;
C4	wykształcenie umiejętności planowania terapii logopedycznej i prowadzenia dokumentacji.

3.2. Efekty uczenia się dla przedmiotu/ modułu (wypełnia koordynator)

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia zdefiniowanego dla przedmiotu/ modułu	Odniesienie do efektów uczenia się
EK_01	Słuchacz/ka zna metody oceny stanu zdrowia oraz objawy i przyczyny zaburzeń mowy objętych terminem <i>dyslalia</i> ; słuchacz zna mechanizm działania, zalety i skutki uboczne zabiegów terapeutycznych stosowanych w terapii dyslalii; wie, jak należy programować terapię zaburzeń mowy i potrafi ją dopasować do potrzeb pacjenta i jego otoczenia	K_W01
EK_02	Słuchacz/ka diagnozuje i różnicuje wady wymowy wchodzące w obręb dyslalii; prowadzi proste badania logopedyczne, w tym badania przesiewowe; formułuje wnioski, opracowuje i prezentuje wyniki oraz wskazuje kierunki dalszych badań; identyfikuje problemy pacjenta, jego otoczenia oraz grupy społecznej; dostosowuje terapię do wieku i możliwości pacjenta i jego otoczenia; potrafi wykorzystać do terapii potencjał tkwiący w otoczeniu pacjenta	K_U01
EK_03	Słuchacz/ka zna metody wywoływania głosek; sprawnie posługuje się sprzętem i aparaturą oraz pomocami stosowanymi w terapii dyslalii; umie w razie potrzeby przygotować pomoce według własnego pomysłu; prowadzi dokumentację logopedyczną dotyczącą pacjentów indywidualnych oraz grup pacjentów (poradnie, szkoły, gabinety);	K_U03
EK_04	Słuchacz/ka ma przekonanie o sensie, wartości i potrzebie podejmowania działań terapeutycznych w środowisku społecznym; jest gotowy do podejmowania wyzwań zawodowych; wykazuje aktywność, podejmuje trud i odznacza się wytrwałością w realizacji celów; działa w sposób etyczny i celowy	K_K03

3.3. Treści programowe

A. Problematyka wykładu

Treści merytoryczne
Pojęcie dyslalii – terminologia, rodzaje dyslalii, miejsce dyslalii w różnych klasyfikacjach zaburzeń mowy. Kryteria oceny wad wymowy. Wada wymowy a błąd wymowy.
Przyczyny dyslalii – endogenne i egzogenne.
Klasyfikacje wad wymowy; terminologia służąca do nazywania wad wymowy. Substytucje a deformacje.
Diagnoza dyslalii – cechy dobrej diagnozy, elementy diagnozy, narzędzia diagnostyczne, metody badawcze i procedury.
Etapy pracy logopedycznej w różnych typach dyslalii (strategia postępowania logopedycznego w przypadku dyslalii). Kolejność wywoływania głosek
Rotacyzm, sygmatyzm, rynolalia, palatolalia, mowa bezdźwięczna – przyczyny i istota tych wad.
Metody wywoływania głosek dentalizowanych.
Metody wywoływania r. Etapy terapii rotacyzmu.
Terapia mowy bezdźwięcznej.
Inne wady zaliczane do dyslalii (kappacyzm, rynolalia i inne).
Alalia – problemy terminologiczne, klasyfikacje, alalia a afazja dziecięca.
Dokumentacja logopedyczna.

B. Problematyka ćwiczeń audytoryjnych

Treści merytoryczne
Mowa jako narzędzie komunikacji. Realizacja mowy w 3 sferach: biologicznej, psychicznej i społecznej. Wada wymowy a błąd wymowy.
Kryteria oceny wad wymowy. Norma rozwojowa a opóźnienie rozwoju mowy (etapy kształtowania się mowy dziecka wg L. Kaczmarka).
Diagnoza logopedyczna – metody badania pacjentów, badania przesiewowe i indywidualne, składniki diagnozy, próby diagnozowania pacjentów (analiza nagrań).
Diagnoza - wypełnianie arkuszy diagnostycznych.
Programowanie terapii – etapy pracy terapeutycznej, kolejność wywoływania głosek, wiek dziecka a metody i tempo pracy.
Ćwiczenia na etapie przygotowawczym – oddechowe, fonacyjne, usprawniające motorykę narządów mowy.
Głoski detalizowane – prawidłowa artykulacja, wady, ich przyczyny, metody wywoływania głosek.
Głoska r – prawidłowa artykulacja, substytucje i deformacje, metody fonetyczne i mechaniczne wywoływania r. Etapy terapii rotacyzmu.
Mowa bezdźwięczna – przyczyny, objawy, sposoby udźwięczniania głosek, etapy pracy korekcyjnej.
Terapia kappacyzmu i rynolalii.
Ćwiczenia wyrazistości samogłosek – prawidłowe artykulacje, możliwe zniekształcenia.
Zapoznanie słuchaczy z problemami pacjentów, których będą obserwować. Analiza nagrań video – próby pisania scenariuszy terapii.
Prezentacja kart mowy dzieci i omówienie dotychczasowej terapii. Obserwacja terapii dzieci.
Omówienie zastosowanych w czasie zajęć z dziećmi metod, pomocy, narzędzi; omówienie problemów. Pytania słuchaczy i dyskusja na temat dalszej terapii

3.4. Metody dydaktyczne

Wykład:

- prezentacja multimedialna,
- prezentacja nagrań video,

Ćwiczenia:

- pogadanka,
- ćwiczenia praktyczne indywidualne i w grupach,
- analiza nagrań video i audio,
- praca z komputerem

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1. Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

EK (efekt uczenia się)	Metody oceny efektów uczenia się	Forma zajęć dydaktycznych
EK_01	Test egzaminacyjny Obserwacja ciągła na ćwiczeniach	W ćw.
EK_02	Test egzaminacyjny Praca na ćwiczeniach – Ocena bieżąca w czasie ćwiczeń, ocena projektu terapii, ocena referatu	w. ćw.
EK_03	Test egzaminacyjny	w.

	Ocena ciągła w czasie ćwiczeń; ocena umiejętności wywoływania poszczególnych głosek, ocena zleczanych do domu zadań	ćw.
EK_04	Ocena ciągła w czasie ćwiczeń, ocena głosów w dyskusji i w czasie indywidualnych konsultacji	ćw.

4.2. Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

Egzamin pisemny oceniany w skali: bdb, +db, db, +dst, dst, ndst

Na ocenę:

bardzo dobrą – 100%-91% poprawnych odpowiedzi,

plus dobrą – 85%- 90% poprawnych odpowiedzi,

dobłą – 75%-84% poprawnych odpowiedzi,

plus dostateczną – 70-74% poprawnych odpowiedzi,

dostateczną – 60-69% poprawnych odpowiedzi,

niedostateczną – poniżej 60% poprawnych odpowiedzi

Ćwiczenia – ocena z ćwiczeń jest wypadkową następujących elementów:

- obecność na zajęciach,
- aktywny udział w zajęciach i przygotowanie do zajęć (czytanie zalecanej literatury),
- zaliczenie ustnego kolokwium z metod wywoływania głosek.

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY SŁUCHACZA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW UCZENIA SIĘ W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzin na zrealizowanie aktywności
Godziny kontaktowe wynikające z harmonogramu studiów	20 Ć + 12 W
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, egzaminie)	3
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta	
• przygotowanie do zajęć,	15
• przygotowanie do egzaminu,	15
• inne (ćwiczenia indywidualne z programami multimedialnymi)	5
• studiowanie literatury przedmiotu	10
SUMA GODZIN	80
Sumaryczna liczba punktów ECTS:	3

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU/ MODUŁU

Wymiar godzinowy:	Nie dotyczy
Zasady i formy odbywania praktyk:	Nie dotyczy

LITERATURA

Literatura podstawowa:

- Sołtys-Chmielowicz A., 2011, *Zaburzenia artykulacji. Teoria i praktyka*, Kraków
- Jastrzębowska G., 1999, *Diagnoza i terapia logopedyczna*, [w:] *Logopedia. Pytania i odpowiedzi*, red. T. Gałkowski, Opole.
- Stasiak J., 2015, *Postępowanie logopedyczne w przypadku dyslalii*, [w:] *Logopedia. Standardy postępowania logopedycznego. Podręcznik akademicki*, Lublin, s. 227–236.

Literatura uzupełniająca:

- Antos D., Demel G., Styczek I., 1971, *Jak usuwać seplenienie i inne wady wymowy*, Warszawa.
- Cieszyńska J., 2003, *Metody wywoływania głosek*, Kraków.
- Minczakiewicz E. M., 1997, *Mowa. Rozwój – zaburzenia – terapia*, Kraków.
- Pluta-Wojciechowska D., 2020a, *Terapia strategiczna dyslalii obwodowej. Inspiracje do ćwiczeń warg i języka dla dzieci oraz dorosłych*, Bytom.
- Pluta-Wojciechowska D., 2008a, *Zaburzenia mowy u dzieci z rozszczepem podniebienia. Badania – Teoria – Praktyka*. Wyd. 2 popr. i poszerz. Wydawnictwo Ergo-Sum, Bytom.
- Pluta-Wojciechowska D., 2008b, *Standard postępowania logopedycznego w przypadku osób z rozszczepem wargi i podniebienia*, „Logopedia” nr 37, s. 175–205.
- Pluta-Wojciechowska D., 2013, *Strategiczna metoda usprawniania realizacji fonemów. Motywacja i główne założenia*, „Logopedia” 2013, nr 42, s. 45–60.
- Rodak H., 1992, *Terapia dziecka z wadą wymowy*, Wydawnictwo Polskiej Fundacji Zaburzeń Mowy, Warszawa.
- Rodak H., 1998, *Uczymy się poprawnie mówić r. Poradnik logopedyczny z ćwiczeniami*, Warszawa.
- Sachajska E., 1992, *Uczymy poprawnej wymowy*, Warszawa.
- Sawa B., 1990, *Dzieci z zaburzeniami mowy*, Warszawa.
- Skorek E. M., 2001, *Oblicza wad wymowy*, Warszawa.
- Skorek E. M., 2010, *Reranie. Profilaktyka, diagnoza, korekcja*, Kraków.
- Sołtys-Chmielowicz A., 2000, *Klasyfikacje wad wymowy*, „Logopedia”, t. 28.

Biblioteczka logopedy:

- *Akwizycja języka w świetle językoznawstwa kognitywnego*. Red. E. Dąbrowska, W. Kubiński. 2003, Wydawnictwo UNIVERSITAS. Kraków 2003.
- Błachnio K., 1995, *Kompleksowość logopedyczna podstawą skuteczności terapeutycznej*, „Logopedia”, t. 22.
- Brackenbury T., Burroughs E., Hewitt L.E., 2008, *A Qualitative Examination of Current Guidelines for Evidence-Based Practice in Child Language Intervention*. „Language Speech and Hearing Services in Schools” 38 (1), s. 78–88.
- Datkun- Czerniak K., 2004, *Logopedia. Jak usprawnić mowę dziecka*, Kielce.
- Demel G., 1978, *Minimum logopedyczne nauczyciela przedszkola*. WSiP, Warszawa.
- Gałkowski T., Jastrzębowska G. (red.), 2003, *Logopedia. Pytania i odpowiedzi*, Opole.
- Grabias S., 2001, *Perspektywy opisu zaburzeń mowy*, [w:] *Zaburzenia mowy*, red. tenże, Lublin.
- Grabias S., 2012, *Teoria zaburzeń mowy. Perspektywy badań, typologie zaburzeń, procedury postępowania logopedycznego*. W: *Logopedia. Teoria zaburzeń mowy*. Red. S.

Grabias, Z.M. Kurkowski. Wydawnictwo UMCS, Lublin.

- Grabias S., 2015, *Postępowanie logopedyczne. Standardy terapii*, w: Logopedia. Standardy postępowania logopedycznego. Podręcznik akademicki, Wyd. UMCS, Lublin, s. 13-38.
- Kania J.T., 1982, *Szkice logopedyczne*, Warszawa.
- Kania J.T., 2001, *Dyslalia na tle procesu rozwojowego artykulacji*. „Biuletyn Fonograficzny” 1967, 8. Przedruk z: J.T. Kania *Szkice logopedyczne*, PTL, Lublin, s.175-192.
- Konopska L., 2002, *Jakość wymowy osób z wadą zgryzu*, „Logopedia” 31, s. 157-198.
- Konopska L., 2006, *Wady wymowy u osób z wadami zgryzu*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Konopska L., 2015, *Desonoryzacja w dyslalii. Analiza artykulacyjna, akustyczna i audytywna*. Wydawnictwo Naukowe US, Szczecin 2015.
- Konopska L., 2015, *Postępowanie logopedyczne w przypadku osób z wadą zgryzu*. W: Logopedia. Standardy postępowania logopedycznego. Podręcznik akademicki. Wydawnictwo UMCS, Lublin, s. 626-654.
- Lichota E. J., 2009, *Terapia wad wymowy*, Kraków.
- Łobacz P., 2001, *Wymowa patologiczna a norma fonetyczna w świetle analizy akustycznej*, [w:] *Zaburzenia mowy*, red. S. Grabias, Lublin.
- Łobacz P., 2003, *Prawidłowy rozwój mowy dziecka*. W: *Podstawy neurologopedii*. Red. T. Gałkowski, E. Szelań, G. Jastrzębowska. Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego. Opole 2005, s. 231-268.
- Ostapiuk B., 1997, *Zaburzenia dźwiękowej realizacji fonemów języka polskiego – propozycja terminów i klasyfikacji*. „Audiofonologia”. T. 10/1997, s. .117-136.
- Ostapiuk B., 2005, *Logopedyczna ocena ruchomości języka*, W: Logopedia. Teoria i praktyka. Red. Red. M. Młynarska, T. Smereka, Agencja Wydawnicza a linea, Wrocław 2005, s. 299–306.
- Ostapiuk B., 2013, *Dyslalia. O badaniu jakości wymowy w logopedii*, Wydawnictwo Naukowe US, Szczecin.
- Ostapiuk B., 2013, *Dyslalia ankyloglosyjna. O krótkim wędzidełku języka, wadliwej wymowie i skuteczności terapii*. Wydawnictwo Naukowe US, Szczecin.
- Ostapiuk B., 2015, *Postępowanie logopedyczne u osób z dyslalią i ankyloglosją*, [w:] Logopedia. Standardy postępowania logopedycznego. Podręcznik akademicki, Lublin, s. 655–685.
- Pluta-Wojciechowska D., 2015, *Standard postępowania logopedycznego w przypadku rozszczepu wargi i podniebienia*. W: Logopedia. Standardy postępowania logopedycznego. Podręcznik akademicki. Wydawnictwo UMCS, Lublin 2015, s. 727-780.
- Pluta-Wojciechowska D., 2010, *Podstawy patofonetyki mowy rozszczepowej. Dyslokacje*. Wydawnictwo Ergo-Sum, Bytom 2010.
- Pluta-Wojciechowska D., 2011, *Mowa dzieci z rozszczepem wargi i podniebienia*. Wydawnictwo naukowe UP, Kraków.
- Pluta-Wojciechowska D., 2013, *Zaburzenia czynności prymarnych i artykulacji. Podstawy postępowania logopedycznego*, Wydawnictwo Ergo-Sum, Bytom.
- Pluta-Wojciechowska D., 2015, *Analityczno-fonetyczna ocena realizacji fonemów w logopedii*. W: *Metody i narzędzia diagnostyczne w logopedii*. Red. M. Kurkowska, E. Wolańska, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2015.
- Pluta-Wojciechowska D., 2019, *Dyslalia obwodowa. Diagnoza i terapia logopedyczna wybranych form zaburzeń*. Wyd. II poprawione i poszerzone. Wydawnictwo Ergo-Sum, Bytom.

- Pluta-Wojciechowska D., 2019, *Efektywność terapii dyslalii. Logopedyczno-lingwistyczna analiza wyników badań*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2019.
- Pluta-Wojciechowska D., 2019, *Orofacjologopedia*. „Logopedia”, nr 49, s. 137-158.
- Pluta-Wojciechowska D., 2021, *Przygotowanie logopedy do pracy z dzieckiem z rozszczepem wargi i/lub podniebienia. Projekt modelu kształcenia*. „Logopaedica Lodziensia”, nr 5, s. 171-183.
- Pluta-Wojciechowska D., 2022, *Seplenienie boczne. O objawie i mechanizmie zaburzeń*, „Logopedia”.
- Pluta-Wojciechowska D., 2022, *Zaburzenia czynności prymarnych i artykulacji. Podstawy postępowania logopedycznego*, Wyd. IV poszerzone i poprawione, Wydawnictwo Ergo-Sum, Bytom.
- Porayski-Pomsta J., 2015, *O rozwoju mowy dziecka dwa studia*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa, s. 81-176.
- Ramanarayanan V., Tilsenc S., Proctord M., Töger J., Goldsteinf L., Nayakf K.S., Narayanan S., 2018, *Analysis of speech production real-time MRI*. „Computer Speech & Language” 52, s. 1-22.
- Sambor B., 2015, *Zaburzone wzorce połykania i pozycji spoczynkowej języka a budowa artykulacyjna głoskowych realizacji fonemów u osób dorosłych*, „Logopedia” nr 43, s. 149–188.
- Sołtys-Chmielowicz A., 2005, *Analiza lingwistyczna wypowiedzi dziecka z rozległą dyslalią*, „Logopedia”, t. 34.
- Spałek E., Piechowicz-Kułakowska C., 2009, *Jak pomóc dziecku z wadą wymowy*, Kraków.
- Styczek I., 1981, *Logopedia*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Styczek I., 1982, *Badanie i kształtowanie słuchu fonematycznego*, Warszawa.
- Szumska J. (red.), 1982, *Zaburzenia mowy u dzieci*, Warszawa.
- Wójtowiczowa J., 1991, *Logopedyczny zbiór wyrazów*, Warszawa.
- Zaleski T., 2002, *Opóźnienia w rozwoju mowy*, Warszawa.